

Bok BIO

NORDISK MYTOLOGI

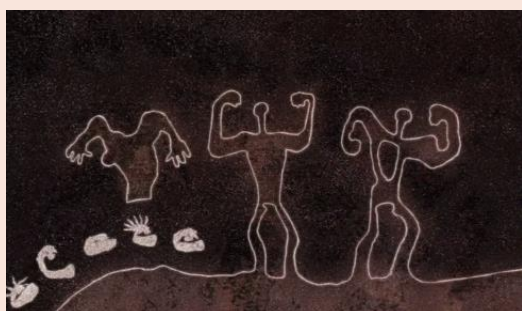
ÅRSKURS: 7-9

ÄMNER: historia, religion, modersmål, bildkonst för högstadiet (och gymnasiet)

TID: 2-3 lektioner á 90 minuter

Kortfilmen kan visas på biblioteket där det är lättare för eleverna att hitta bakgrundsmaterial. Långfilmen kan visas i klassrummet eller på bio. Visas filmen på bio tillkommer lokalhyran.

Beställ filmerna gratis från Finlandssvenskt filmcentrum, mikaela.westerlund@filmcentrum.fi, tel. 040 548 63 93.

BOKBIO FÖR HÖGSTADIET

NORDISK MYTOLOGI

Handledning för läraren/bibliotekarien

TEMAHELHETEN BESTÅR AV:

- kortfilmen *Odens öga*
- litteraturlista
- långfilmen *Valhalla*
- uppgifter

DEN NORDISKA MYTOLOGIN har sitt ursprung i de germanska stammar som befolkade den nordeuropeiska kontinenten och spred sig uppåt mot Skandinavien. De lämningar som bevarats till eftertiden har dock mestadels funnits i Norden och inte i de ursprungliga germanska landområdena. Eftersom germanerna kristnades där långt tidigare är färre spår av deras hedniska gudedyrkan bevarade. I Norden däremot skedde kristnandet först flera hundra år senare omkring år 1000 och fler arkeologiska lämningar finns bevarade. Tidsperiodiskt anses många av de fornnordiska myterna uppstått under Vikingatiden, omkring år 750-1050 (i vilken grad myterna fanns tidigare kan dock inte fastställas då källor saknas). Vikingarna förde med sig myterna från de skandinaviska länderna till Island, Grönland och de brittiska öarna. I den nordiska mytologin eller asa-tron finns många olika gudar i olika former och de är ofta sinsemellan släkt med varandra. Det finns också människor och dvärgar. Gudarna bor i Valhall och människorna i Midgård. Islänningarna tecknade på 1200-talet ner den nordiska mytologin i den så kallade *Snorres Edda*.

Bakgrundsmaterial finns på (där också de viktigaste gudarna räknas upp): <https://www.mytologi.nu/nordisk-mytologi.html>

Odens öga

Regi: Maria Mac Dalland (Danmark, 2004)

Längd: 24 min

Åldersgräns: F7

Odens öga är en dansk animerad film som är gjord med blandteknik, d.v.s. i filmen finns teckningar, fotografier och riktiga dansare. Filmen handlar om världens skapelse, människans ursprung och strider mellan gudar och jättar i nordisk mytologi. Filmen ger eleverna möjlighet att bekanta sig med myter och legender om gudar i Norden. Filmens visuella inspiration har varit grottmålningar. I filmen figurerar följande gudar och jättar samt andra varelser: Oden, Ymer, Bure, Frigg, Balder och Höder, Midgårdens-ormen, Ur-kon, Fenris-vargen, Hel och Loke.

/// *I Finland har man inte hittat en enda runsten – trots att de är ganska vanliga i de övriga nordiska länderna.”*

Filmens användning i undervisningen

Filmen skildrar en av vikingatidens myter och fungerar som en introduktion till de fornnordiska gudasagorna. Den är lämplig för kurser i flera ämnen och kan användas i tvärvetenskapliga sammanhang.

Filmen framställer en annars svår handling på ett lättillgängligt sätt och fungerar därför som komplement till såväl religionshistoria som filosofi och historia (vikingatiden).

Eleverna kan efter filmen till exempel få i uppgift att söka fram andra fornnordiska myter och sagor och återberätta dessa.

Odens öga kan också fungera som inspiration till kurser i visuell konst. Om du använder filmen i bildkonst kan eleverna fundera på hur filmens tecknare/regissör har fått inspiration från gamla hållristningar och runskriften.

Eleverna kan också hitta på egna moderna myter och legender, som de berättar om till klassen och illustrerar i samma stil som filmens bilder.

Filmen kan också fungera som inspiration för elevernas egen produktion av kortare animationsfilmer, filmade med mobilen.

Hållristningar och runskrift

Bilderna i Odens öga påminner mycket om hållristningar, vilket är ett medvetet val av regissören Maria Mac Dalland. I filmen finns också symboler som kan tolkas som runskrift.

En hållristning är symboler, figurer och avbildningar som är inhuggna på berghällar eller lösa klippblock under forntiden. Figurerna har som regel aldrig ristats, utan snarare knackats eller huggits in i bergytan med olika typer av knackstenar eller under järnåldern skarpa huggjärn. Hållristningar uppträder i olika kultursammanhang över hela världen.

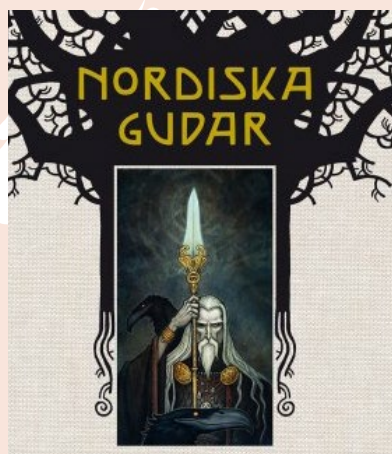
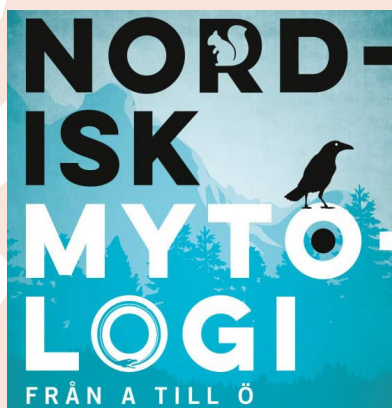
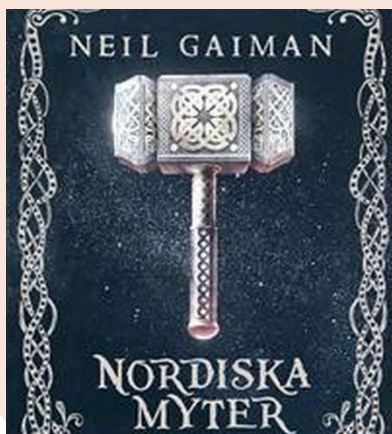
Runskrift var ett mycket tidigt skriftspråk i de nordiska länderna. Man ristade in "bokstäver" i stenar som restes för att markera revir eller till minne av någon stor härskare. Runstenarna tillkom huvudsakligen mellan år 300 och år 1130.

I Finland har man inte hittat en enda runsten – trots att de är ganska vanliga i de övriga nordiska länderna. Vad kan detta bero på?

I slutet av 1970-talet hittade man inskrifter i stenar i Vörå, Österbotten, som en del amatörarkeologer ansåg vara runskrift. Det har aldrig kunnat bevisas om inskrifterna var äkta runor eller inte, men det ledde till en omfattande debatt i medierna: <https://svenska.yle.fi/artikel/2017/03/05/de-gatfulla-runorna-i-vora-i-osterbottens-forsta-viking>

1. Vilka gudar och vilka varelser nämns i filmen Odens öga? Gå igenom gudarna och varelserna (Oden, Ymer, Bure, Frigg, Balder och Höder, Midgårds-ormen, Ur-kon, Fenris-vargen, Hel och Loke) tillsammans med eleverna, men försök att enbart nämna deras ställning bland gudarna.
2. Eleverna får välja ut en fornnordisk gud och söka uppgifter på biblioteket (se bifogade litteraturlista) om denna guds egenskaper. Eleverna kan också välja en gud som inte nämns i Odens öga, men se till att alla inte väljer samma gud. Uppgiften kan också göras som grupparbete – men inte i för stora grupper: 2–3 elever.
3. Be eleverna underteckna uppgiften med sitt namn skrivet med runskrift (se nedan, den så kallade gamla runraden, det finns också nyare teckenuppsättningar som kan användas).
4. De som blir färdiga kan välja en bok ur litteraturlistan och studera den närmare. Böckerna i litteraturlistan kan också användas som bredvidläsningslitteratur.

3

LITTERATUR

Nordiska myter: från Yggdrasil till Ragnarök

I nordiska myter – från Yggdrasil till Ragnarök möter vi Oden – den mäktigaste av de mäktige, vis, modig och beräknande; Tor – Odens son, otroligt stark, men inte den smartaste; och Loke – son till en jätte, blodsbroder till Oden och en trickster och manipulator. Vi får veta hur Lokes tre barn; Midgårdsormen, Fenrisulven och Hel stals från jättarnas rike, hur Oden offrade sitt öga i Mimers brunn, hur Iduns äpplen återfördes till Asgård och fler sagor från vikingatidens trossystem. Författare Neil Gaiman.

Nordisk mytologi: från A till Ö

Uppslagsbok som behandlar den nordiska mytologins och sagans persongalleri och begreppsvärld. Den ger en inblick i hur folk långt före oss tänkte och trodde, hur de berättade sagor och beskrev världen. Boken berättar även om källorna – de arkeologiska utgrävningarna, runstenarna och annat som utgör grunden för den kunskap vi har i ämnet. Även i artiklarna ges hänvisningar till eddadikter och sagor som nämner personerna eller föremålen ifråga. Författare Katarina Harrison Lindbergh.

Nordiska gudar

En mörk, blodig, fantasieggande och stundtals humoristisk resa i den nordiska mytologins värld. Välkända berättelser från Eddorna – som sagorna om Iduns äpplen, Mimers brunn och Tors färd till Utgård – paras med fakta om de varelser som befolkar Asgård, Jotunheim och underjorden. Nedtecknade och illustrerade av Johan Egerkrans.

Asgård: sagor ur den nordiska mytologin

I tio berättelser får vi följa asagudarna och lära oss om våra förfäders liv och tro. Serier blandas med illustrationer och textavsnitt. Författare Sofi Hjort och Karl Johnsson.

Nordiska gudasagor

Gudarna kom från tre olika släkter; asarnas, vanernas och alfernas. Dessutom fanns Lokes släkt av jättar. I Världsträdet Yggdrasil byggde gudarna världen. Här utkämpades strider, här tävlades det i löpning och här skapades vänner och fiender. Nordiska gudasagor berättar om Odens, Tors och Lokes många äventyr, strider mot jättarna och magiska ting. Av Catharina "Kata" Dalström, Mats Ingelborn, Daniel Arteaga

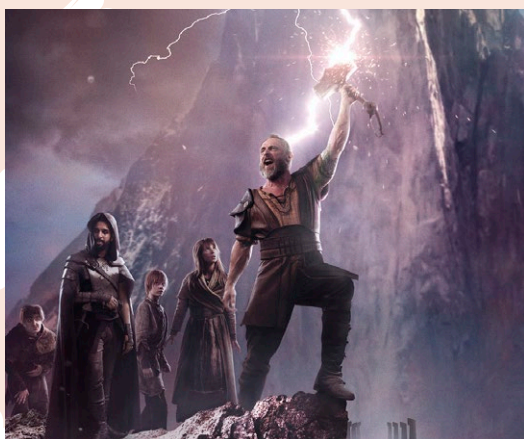
VALHALLA

(Danmark, 2019)

Regi: Fenar Ahmad

Längd: 105 min

Åldersgräns: F12

FILMEN VALHALLA

SOM EN AVSLUTNING på temat nordisk mytologi kan eleverna se den danska spelfilmen Valhalla. Vill man visa den i skolan, kan ni beställa filmen från Finlandssvenskt filmcentrum.

Valhalla bygger på Peter Madsens tecknade serie. Guden Tor och hans halvbror Loke anländer till Midgård (människornas värld), där de tar vikingabarnen Röskva och Tjalfe som slavar.

Resan går till gudarnas land, Asgård, där samhället är i upplösning och den enorma Fenris-ulven hotar deras mäktiga hem, Valhall.

De två barnens ankomst medför nya utmaningar i gudarnas rike, eftersom den synska gudinnan Frigg ser ett samband mellan flickan Röskva och en viktig legend. När Tjalfe kidnappas av den listiga jätten Utgårdaloke, måste Röskva, Tor och de andra gudarna rädda hans liv och förhindra ragnarök, jordens undergång.

Filmen är 105 minuter lång och regisserad av Fenar Ahmad.

Åldersgränsen är 12 år. Filmens trailer finns här: <https://www.youtube.com/watch?v=HAhcc107wnc>

Före filmvisningen

Innan filmvisningen kan man repetera de namn på platser som förekommer i filmen: Midgård, Asgård och Valhall och också diskutera vem som bodde på de olika platserna. Likaså är det bra att förklara vad "ragnarök" är.

Efter filmen

Ett enkelt sätt att bearbeta filmupplevelsen är att be eleverna skriva ner svaren på två frågor. Svaren redovisas antingen muntligen eller genom att man samlar upp lapparna. Ibland kan det vara bättre att man samlar upp lapparna, svaren kan då vara mera ärliga.

1. Vilken känsla bär du med dig efter filmen?
2. Vilken scen/scener ur filmen minns du särskilt tydligt?

Svaren skrivs upp på tavlan och genom att gå igenom de känslor och scener som eleverna nämner, kommer man lätt in på genre- frågor, form och filmens dramaturgi.

Detta material är framställt av Finlandssvenskt filmcentrum och Walhalla rf i samarbete med Nordisk kulturkontakt och med stöd av undervisnings- och kulturministeriet.